

Vastaanottaja

Pohjoismaiden neuvosto

Kopio

Lähetäjä

MR-SAM

Aihe

Ministerineuvoston ehdotus: Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa – Kestävän kehityksen pohjoismainen strategia

Ved Stranden 18

DK-1255 Köpenhamn K

Puh. +45 3396 0200

Fak +45 3396 0202

si

www.norden.org

6. syyskuuta 2010

12 -01053 -2

MINISTERINEUVOSTON EHDOTUS

Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa – Pohjoismainen kestävä kehityksen strategia

Pohjoismaisen kestävä kehityksen strategian tavoite

Pohjoismainen kestävä kehityksen strategia on Pohjoismaiden ministerineuvoston yleinen sektorienvälinen ohjausasiakirja. Kestävyyden näkökulma on sisällytettävä kaikkeen Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävään työhön. Pohjoismaiden ministerineuvosto priorisoi pohjoismaisen yhteistyön kautta aiheita, prosesseja ja hankkeita, jotka edistävät kestävä kehitystä.

Kestävän kehityksen pohjoismainen yhteistyö käynnistyi pääministerien vuonna 1998 antamalla julkilausumalla. Ensimmäinen pohjoismainen kestävä kehityksen strategia tuli voimaan vuonna 2001. Sitä on tarkistettu säännöllisesti, ja vuonna 2008 hyväksyttiin myös uusi pääministerien julkilausuma. Tämä strategia on neljäs yhteispohjoismainen kestävä kehityksen strategia, ja sillä edistetään sektorienvälistä yhteistyötä ministerineuvostossa. Strategia keskittyy niihin alueisiin, joilla Pohjoismailla on yhteisiä intressejä ja haasteita sekä erityisen hyvät edellytykset edistää kestävä kehitystä ja joilla pohjoismainen yhteistyö tuottaa lisäarvoa, parantaa osaamista ja tehostaa resurssienkäyttöä.

Strategian yleistavoite on, että Pohjoismaat kehittävät yhteiskuntaa vähitellen yhä kestävämmän hyvinvoinnin suuntaan ja saavat aikaan myönteisiä muutoksia lähitulevaisuudessa. Vuoteen 2025 mennessä saavutetaan merkittäviä tuloksia priorisoiduilla alueilla. Myös Pohjoismaiden ministerineuvoston ja sen sihteeristön oman toiminnan ja toimitilojen tulee olla kestäviä. Yksi mahdollinen keino on koko toiminnan ympäristösertifioiminen.

Pohjoismaiden ministerineuvosto edistää pohjoismaista yhteistyötä korkean työllisyysasteen, kestävä kasvun ja paremman kilpailukykyyn hyväksi. Varovaisuusperiaate, saastuttaja maksaa -periaate, tuottajavastuu sekä korvaamisperiaate ohjaavat työtä, samoin ulkoisten kustannusten sisällyttäminen tuotteiden hintaan. Nämä kestävä kehityksen tavoitteet ja periaatteet sisällytetään vastedeskin kaikkien ministerineuvostojen työhön ja otetaan huomioon tärkeiden kansainvälisten prosessien yhteydessä.

Tässä neljännen pohjoismaisen kestävä kehityksen strategiassa on uusittu vuoteen 2020 ulottuvat yleistavoitteet, jotka ovat nyt voimassa vuoteen 2025 saakka. Strategian tavoitteet sisällytetään eri ministerineuvostojen sektoriohjelmiin ja muunnetaan konkreettisiksi toimenpiteiksi, joiden tavoitteet ovat mitattavissa. Pohjoismaiden ministerineuvosto aikoo

esittää selonteon näistä konkreettisista toimenpiteistä Pohjoismaiden neuvoston istunnossa 2013.

Strategian tavoitteet priorisoiduilla alueilla noudattavat hyvin pääministerien vihreän kasvun aloitetta. Pohjoismainen strategia voi toimia myös yhteisten esitysten pohjana kestävästä kehitystä käsittelevillä kansainvälisillä foorumeilla.

Strategiaproessi

Pohjoismainen yhteistyökomitea (NSK) päätti kesäkuussa 2011, että pohjoismainen kestävä kehityksen strategia tarkistetaan vuoden 2012 loppuun mennessä. NSK määritteli projektitoimeksiannossaan, että tarkistuksen tarkoituksena on luoda Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävä kehityksen työlle kunnianhimoinen ohjausasiakirja, jonka vaikuttavuus ministerineuvoston toiminnassa on suuri ja johon sekä NSK/MR-SAM että eri ministerineuvostot tuntevat vahvaa omistajuutta. Toimeksiantoon sisältyi myös Pohjoismaiden kehityssuuntauksia kuvailevien kestävä kehityksen pohjoismaisten mittareiden laatiminen.

NSK päätti lisäksi, että uudessa strategiassa tulee olla vain muutama sektorienvälinen aihe, jotka sisältävät tulevaa pohjoismaista kestävä kehityksen yhteistyötä koskevia ajankohtaisia, konkreettisia ja mitattavia tavoitteita. Uusien pohjoismaisten kestävä kehityksen mittareiden tulee sisältää pari avainindikaattoria kustakin aiheesta ja niiden on kytkeydyttävä selkeästi strategian tavoitteisiin ja nojaututtava olemassa olevaan tietoon. Pohjoismaat päättivät samalla pyrkiä saamaan vahvan pääministerien julkilausuman kestävästä kehityksestä.

Uuden strategiaehdotuksen laatiminen annettiin Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävä kehityksen asiantuntijaryhmän tehtäväksi. Ryhmää avusti ulkopuolinen konsultti. Norja on toiminut ryhmän puheenjohtajana ja kantanut päävastuun prosessista.

Pohjoismaiden ministerineuvoston eri sektorit on osallistettu strategiatyöhön sektorienvälisissä kokouksissa, ja ne ovat voineet lähettää kirjallisia ehdotuksia ja antaa lausuntoja. Strategia on ollut lausunnolla myös maissa ja joissakin kansallisissa etujärjestöissä.

Tiivistelmä sisällöstä

Strategia tarjoaa pitkän aikavälin suuntaviivat Pohjoismaiden ministerineuvoston työlle viidellä sektorienvälisellä painopistealueella vuoteen 2025 saakka. Uusi strategia on voimassa toistaiseksi, ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

Pohjoismainen hyvinvointimalli

Pohjoismaiden talouskehityksen tulee olla vakaata, kestävä ja tervettä. Pohjoismaisen hyvinvointimallin rahoituksen kestävyys varmistetaan väestönkehityksen valossa. Työllisyysastetta ja työn tarjontaa lisätään Pohjoismaissa. Rakenteellista työttömyyttä alennetaan kiinnittäen erityistä huomiota nuorisotyöttömyyteen.

Terveys- ja hyvinvointipolitiikkaa kehitetään, niin että maat säilyttävät sosiaaliset turvaverkkonsa ja ehkäisevät heikkojen ryhmien syrjäytymistä varmistaen samalla Pohjoismaiden kilpailukyyn. Sosiaali- ja terveydenhuollon laatua ja turvallisuutta parannetaan. Kansanterveyttä parannetaan koko väestön osalta ja priorisoidaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä.

Tasa-arvoa ja sosiaalista yhtenäisyyttä edistetään sukupuolen, etnisyyden, uskonnon, vakaumuksen, toimintakyvyn, iän ja seksuaalisen suuntautumisen suhteen. Ihmisoikeuksien alueella toteutetaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä esimerkiksi köyhyyden ja ihmiskaupan poistamiseksi. Myös kulttuurin merkitys ja tehtävä selvitetään, ja niitä vahvistetaan Pohjoismaiden kestävä kehityksen hyväksi tehtävässä työssä.

Elinvoimaiset ekosysteemit

Pohjoismaiden luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan, niin että ekosysteemit säilyvät vahvoina ja tuottavat vastedeskin välttämättömiä ekosysteemipalveluja hyvinvoinnin luomiseksi. Osaamista ekosysteemipalvelujen arvosta vahvistetaan, mikä voi auttaa kehittämään ohjauskeinoja, jotka puolestaan kannustavat säilyttämään ja käyttämään kestäväällä tavalla luonnon monimuotoisuutta.

Pohjoismaiden merialueiden ekologinen tila tulee olemaan hyvä, ja alueita käytetään kestäväällä tavalla. Pohjoismaiden merialueiden hallinnan pohjana on tieto ja ekosysteemiin perustuva lähestymistapa. Itämeren rehevöityminen vähenee ja Itämeren ympäristön ja vesialueiden ekologinen tila paranee. Pohjoismaiden maaekosysteemien ekologinen tila on hyvä, ja ekosysteemien suojelu ja kestävä käyttö ovat tasapainossa. Metsien kestävä käyttö varmistetaan suojelun ja hyvän hallinnan avulla ja huomiota kiinnitetään metsien monipuolisiin tehtäviin ja ekosysteemipalveluihin. Ilman epäpuhtauksien ympäristölle ja ihmisille aiheuttamia haittoja vähennetään.

Muuttunut ilmasto

Pohjoismaista energiahuoltoa kehitetään kestävämmäksi. Panostuksia uusiutuvaan energiaan ja energiankäytön tehostamiseen lisätään Pohjoismaissa. Talouskasvu irrotetaan uusiutumattoman energian kulutuksesta. Kulutusjoustoa lisätään Pohjoismaiden sähkömarkkinoilla.

Pohjoismaat toimivat sen puolesta, että viimeistään vuonna 2015 saadaan aikaan maailmanlaajuinen ilmastosopimus, joka tulee voimaan vuonna 2020. Kaikkia maita velvoittavalla sopimuksella rajoitetaan maapallon lämpeneminen korkeintaan kahteen celsiusasteeseen. Pohjoismaat pyrkivät sisällyttämään ympäristön ja ilmaston kehitysyhteistyöhön sekä hyvinvointi- ja työllisyysnäkökulmat ilmastotyöhön.

Maapallon luonnonvarojen kestävä käyttö

Pohjoismaat korvaavat kestävämmän kulutuskulttuurin kestävämmällä kierrätyskulttuurilla, joka perustuu ympäristömyönteiseen tuotantoon ja kulutukseen. Kestävää kulutusta ja tuotantoa lisätään kehittämällä lainsäädäntöä ja taloudellisia ohjauskeinoja. Pohjoismaiseen ympäristömerkintäjärjestelmä Joutsenmerkkiin liittyvää työtä kehitetään ja vahvistetaan. Kestäviin tekniisiin normeihin ja standardeihin, muun muassa julkisiin hankintastandardeihin, liittyvää pohjoismaista yhteistyötä lisätään.

Pohjoismaat irrottavat kestävämmän luonnonvarojen käytön talouskasvusta lisäämällä resurssitehokkuuden, kierrätyksen ja kestävä jätteenhuollon osuutta. Tuotannon, tavaroiden ja jätteen ympäristövaikutukset on minimoitu koko elinkaaren aikana, mukaan lukien haitalliset terveys- ja ympäristövaikutukset. Uusien yhteisten tekniikoiden ja menetelmien kehittäminen edistää kestävämpää jätteenkäsittelyä Pohjoismaissa.

Koulutus, tutkimus ja innovaatio

Tietämys kestävästä kehityksestä sisällytetään opetukseen kaikilla tasoilla. Useimmat pohjoismaiset nuoret saavat koulutuksen, joka antaa heille elinkeinoelämän kaipaamaa osaamista.

Pohjoismaat ryhtyvät tieteidenväliseen pohjoismaiseen koulutus- ja tutkimuspanostukseen tukeakseen kestävä kehitystä, erityisesti kestävä kasvun sekä hyvinvoinnin ja terveyden alueella. Tieteellisiä tuloksia käytetään entistä suuremmissa määrin päätöksentekopohjana politiikan muotoilussa.

Pohjoismaat ovat edelläkävijäalue ympäristötekniikoiden ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämisessä kestävä kasvun ja kestävä kehityksen tueksi. Kestävien sijoitusten ja yritysten rahoitusta koordinoidaan ja vahvistetaan.

Resurssit ja budjetti

Strategian toteutus Pohjoismaiden ministerineuvostossa rahoitetaan Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetista. Asianomaisilla ministerineuvostoilla on oman sektoribudjettinsa puitteissa vastuu toteutuksen rahoituksesta. Erityisen tärkeitä ovat strategian eri painopistealueiden tavoitteet.

Ministerineuvoston budjetissa on oltava erityinen kestävä kehityksen määräraha, jota käytetään uuden strategian täytäntöönpanoa edistävien yhteispohjoismaisten toiminta-aloitteiden käynnistämiseen. Aloitteet täyttävät pohjoismaisen hyödyn vaatimuksen, ovat sektorienvälisiä ja innovatiivisia ja sisältävät kestävä kehityksen kolme näkökulmaa. Näitä varoja käytetään eri ministerineuvostojen kestävä kehitykseen liittyvän työn tukemiseen. Kestävä kehityksen määräraha auttaa myös vahvistamaan tiedotusta ministerineuvoston kestävä kehityksen työstä, mukaan lukien kestävä kehityksen pohjoismaisten mittareiden käyttö. Kestävä kehityksen määräraha voidaan käyttää paitsi Pohjoismaissa myös kestävä kehitykseen liittyvän pohjoismaisen yhteistyön edistämiseen Pohjoismaiden lähialueilla ja kansainvälisesti. Pohjoismaiden ministerineuvosto seuraa myös Rio+20-konferenssia.

Toteutus ja seuranta

Strategia jalkautetaan Pohjoismaiden neuvostossa esittelemällä se ministerineuvoston ehdotuksena. Strategia luo pohjan Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävä kehityksen budjetille ja pitkän aikavälin työlle kestävä kehityksen parissa.

Yhteistyöministerieillä on pääministereihin nähden koordinoiva ja avustava rooli ja siten yleisvastuu strategian toteutuksen sektorienvälisestä koordinoinnista. Yhteistyöministerieillä on vastuu tiedotuksesta, raportoinnista sekä strategian arvioinnista ja tarkistuksesta. Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävä kehityksen asiantuntijaryhmä avustaa yhteistyöministerieitä kestävä kehityksen työssä. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö huolehtii strategian toteutuksen ja seurannan sihteeristötehtävistä.

Strategia toteutus tapahtuu ministerineuvoston eri yhteistyöalueilla. Strategian tavoitteet sisällytetään eri ministerineuvostojen sektoriohjelmiin ja muunnetaan konkreettisiksi toimenpiteiksi, joiden tavoitteet ovat mitattavissa. Ministerineuvostot organisoivat itse koordinoitusti muiden asianomaisten sektoreiden kanssa strategian toteutuksen, tutkivat toteutuksen edistymistä ja osallistuvat sen raportointiin ja arviointiin. Kestävä kehitystä edistetään myös yhteistyössä pohjoismaisten laitosten ja yhteistyöelinten kanssa.

Sektorienvälistä yhteistyötä tuetaan ministerineuvostossa muun muassa edistämällä sektorienvälistä vuoropuhelua ja kokemustenvaihtoa strategiasta ja sen tavoitteista sekä niiden merkityksestä kullekin sektorille. Kullekin sektorille nimetään erityiset kestävä kehityksen yhteyshenkilöt tarkoituksena helpottaa viestintää ministerineuvoston koko organisaatiossa ja jalkauttaa kestävyysasiat johdonmukaisemmin toimintaan. Lisäksi harkitaan uusien arviointi-, raportointi- ja viestintävälineiden kehittämistä kestävä kehitykseen liittyvän toiminnan tuloksia varten.

Pohjoismaisia kestävä kehityksen mittareita päivitetään jatkuvasti. Lisäksi laaditaan vuotuiset mittariraportit, niin että raportoituksessa kestävä kehityksen strategian täytäntöönpanosta voidaan seurata Pohjoismaissa tapahtuvaa kehitystä.

Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa

Pohjoismainen kestävä kehityksen strategia

12.10.2012

SISÄLLYSLUETTELO

1. Pohjoismainen näkökulma kestäväan kehitykseen.....	7
2. Pohjoismainen hyvinvointimalli.....	9
3. Elinvoimaiset ekosysteemit.....	10
4. Muuttunut ilmasto	12
5. Maapallon luonnonvarojen kestävä käyttö	13
6. Koulutus, tutkimus ja innovaatiot.....	15
7. Jalkautus, toteutus ja seuranta	15

1. Pohjoismainen näkökulma kestäväan kehitykseen

Kestävän kehityksen strategia muodostaa yleiset sektorienväliset puitteet Pohjoismaiden ministerineuvoston työlle. Kestävällä kehityksellä¹ on kolme toisistaan riippuvaista ulottuvuutta: taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen. Mikään niistä ei saa vaarantaa muiden ulottuvuuksien kehityksen edellytyksiä. Myös kulttuurilla on suuri merkitys pohjoismaisille arvoille. Tämä koskee muun muassa elämäntyyliä, kulutusmallia ja suhdetta luontoon sekä yhteiskunnan muutosprosessien hyväksyntää. Sen vuoksi on tärkeää sisällyttää kulttuuriseikat kestävan kehityksen työhön.

Pohjoismaat² ovat määrittäneet jo varhain asemansa kestävässä yhteiskunnan kehityksessä. Pohjoismaisen hyvinvointimallin perustan muodostavat kaikkien ihmisten yhtäläinen arvo, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, hyvä hallinto, vähäinen korruptio, demokratia sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Muita tärkeitä peruskiviä ovat tasa-arvo, avoimuus ja osallistuminen. Pohjoismaiden menestys on myös sen ansiota, että maat omaksuivat jo varhaisessa vaiheessa taloudellisen avoimuuden ja vapaakaupan. Vuosikymmenien aikana toteutetut tavoitteelliset ympäristötoimet ovat parantaneet ympäristön tilaa monilla alueilla. Pohjoismailla on runsaat luonnonvarat ja niihin perustuvat alkutuotantosektorit, kuten metsätalous, maatalous, kalastus ja kaivostoiminta. Tämä luo pohjan elävälle maaseudulle. Talouden ja kestävan kehityksen vahvistamiseksi on tärkeää käyttää näitä luonnonvaroja kuluttamatta niitä loppuun. Kestävä hallinta vahvistaa Pohjoismaiden talouksia. Tiukat ympäristövaatimukset ovat kannustaneet osaamisen parantamiseen ja tekniseen kehitykseen, mikä puolestaan on edistänyt yhä kasvavaa ympäristöteknikkavientiä.

Ihmisten terveys ja hyvinvointi kytkeytyvät hyvään elinympäristöön. Mahdollisuus monipuoliseen ulkoiluun ja viheralueilla liikkumiseen on tärkeä osa ihmisen hyvinvointia. Se auttaa myös ymmärtämään, millaisia toimenpiteitä ja uusia käyttäytymismalleja tarvitaan, jotta kehitys saadaan kulkemaan kestävämpään suuntaan.

Pohjoismailla on samaan aikaan edessään monia haasteita. Niiden kohtaamiseen tarvitaan sektorienvälisiä toimenpiteitä, joihin on sisällytettävä kestävan kehityksen periaate. Kulutuksen kasvu on aiheuttanut sen, että pohjoismaisen toiminnan yhteenlaskettu ekologinen jalanjälki on kasvanut yhä suuremmaksi. Myös väestönkehityksen muutos on pohjoismaisen hyvinvointimallin avainhaasteita. Tämän lisäksi on useita tekijöitä, jotka johtuvat Euroopan ja muun maailman yleisen taloudellisen tilanteen muutoksista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto tukee Pohjoismaita niiden pyrkiessä vähä vähältä parantamaan sekä nykyisten että tulevien sukupolvien hyvinvointia ja elämänlaatua suojelemalla ja hoitamalla maapallon kykyä ylläpitää elämän koko monimuotoisuutta, mikä edistää entistä kestävämpää hyvinvointimallia. Saavuttaakseen tämän päämäärän Pohjoismaiden on siirryttävä vähitellen yhä kestävämpään talouteen³. Myös Pohjoismaiden

¹ **Kestävän kehityksen määritelmä** (Brundlandin komission määritelmä): "Kestävä kehitys turvaa tämän päivän tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia omien tarpeidensa tyydyttämiseen."

² **Pohjoismailla** tarkoitetaan Suomea, Ruotsia, Norjaa, Tanskaa, Islantia, Ahvenanmaata, Färsaaria ja Grönlantia.

³ **Kestävän talouden määritelmä** (vapaa käänös UNEPin määritelmästä): Kestävä talous edistää ihmisten hyvinvointia ja oikeudenmukaisuutta ja ehkäisee samalla ympäristöriskejä ja luonnonvarojen ehtymistä. Lyhyesti sanottuna kestävä talous on vähähiilinen ja resurssitehokas ja käsittää kaikki ihmiset. Tulotasojen ja työtilaisuuksien kasvua ohjataan kestävässä taloudessa julkisilla ja yksityisillä investoinneilla, jotka vähentävät hiilidioksidin ja epäpuhtauksien päästöjä, vahvistavat resurssitehokkuutta ja ehkäisevät luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen hupenemista. Näitä investointeja on tuettava kohdennetuilla julkisilla avustuksilla, poliittisilla uudistuksilla ja uusilla järjestelyillä. Tämä kehitysväylä ylläpitää, vahvistaa ja tarvittaessa palauttaa luonnonpääoman perustavaa laatua olevana taloudellisena voimavarana ja julkisten etujen lähteenä erityisesti köyhille, joiden elanto ja turvallisuus ovat vahvasti riippuvaisia luonnosta.

ministerineuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön oman toiminnan ja toimitilojen tulee olla kestävä. Yksi mahdollinen tapa on koko toiminnan ympäristösertifioiminen. Tämä voisi koskea myös Pohjoismaiden neuvostoa ja Pohjoismaista kulttuurirahastoa.

Kestävästä kasvusta on tullut monille maille ja alueille keskeinen tavoite, johon ne pyrkivät selviytyäkseen suurista ympäristö-, ilmasto- ja energiahaasteista ja ylläpitääkseen samalla myönteistä talouskasvua. Vihreiden ratkaisujen markkinat kasvavat, ja Pohjoismailla on mahdollisuus edistää niillä markkina-asemaansa. Pohjoismaiden pääministerien vihreän kasvun aloitteella on tässä yhteydessä suuri merkitys. Kilpailukykyä ja kasvua vahvistetaan tehokkaammalla resurssienkäytöllä, kestävämmällä energiankäytöllä ja energihuollolla sekä selkeämmällä lainsäädännöllä ja luonnonvarojen hinnoittelulla.

1.1 Strategian tavoite ja soveltamisalue

Kestävän kehityksen pohjoismainen yhteistyö käynnistyi pääministerien vuonna 1998 antamalla julkilausumalla. Ensimmäinen pohjoismainen kestävä kehityksen strategia tuli voimaan vuonna 2001, ja sitä on tarkistettu säännöllisesti. Uusi pääministerien julkilausuma hyväksyttiin vuonna 2008. Tämä on neljäs pohjoismainen kestävä kehityksen strategia. Se on voimassa toistaiseksi ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

Strategia keskittyy alueisiin, joilla Pohjoismailla on yhteiset intressit ja haasteet ja joilla on erityisen hyvät edellytykset edistää kestävä kehitystä. Pohjoismaisen yhteistyön tulee myös tuottaa lisäarvoa, parantaa osaamista ja tehostaa resurssienkäyttöä. Strategia tarjoaa pitkän aikavälin suuntaviivat ministerineuvoston työlle vuoteen 2025, ja sen tavoitteena on edistää Pohjoismaiden ministerineuvoston sektorienvälistä yhteistyötä seuraavilla painopistealueilla: pohjoismainen hyvinvointimalli, elinvoimaiset ekosysteemit, muuttunut ilmasto, maapallon luonnonvarojen kestävä käyttö sekä koulutus, tutkimus ja innovaatiot. Kehitystä seurataan mittareilla, joita laaditaan jokaiselle painopistealueelle.

Strategian yhteinen arvoperusta ja yhteiset tavoitteet sisällytetään eri ministerineuvostojen sektoriohjelmiin ja muunnetaan konkreettisiksi toimenpiteiksi, joiden tavoitteet ovat mitattavissa. Ministerineuvostot organisoivat yhdessä strategian toteutuksen, tutkivat toteutuksen edistymistä ja osallistuvat sen raportointiin ja arviointiin. Pohjoismainen strategia voi toimia myös yhteisten esitysten pohjana kestävä kehitystä käsittelevillä kansainvälisillä foorumeilla.

1.2 Pohjoismaisen kestävä kehityksen työn yleiset tavoitteet ja periaatteet

Kestävyden näkökulma on sisällytettävä kaikkeen Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävään työhön. Pohjoismaiden ministerineuvosto priorisoi pohjoismaisen yhteistyön kautta aiheita, prosesseja ja hankkeita, jotka edistävät kestävä kehitystä. Näin Pohjoismaiden ministerineuvosto voi innostaa Pohjoismaita sekä muita maita ja alueita omiin konkreettisiin tavoitteisiin ja aloitteisiin.

Strategian yleistavoite on, että Pohjoismaista kehitetään vähitellen yhä kestävämpiä hyvinvointiyhteiskuntia ja että lähitulevaisuudessa saadaan aikaan myönteisiä muutoksia. Vuoteen 2025 mennessä saavutetaan merkittäviä tuloksia priorisoiduilla alueilla. Nykyisille ja tuleville sukupolville varmistetaan turvallinen, terveellinen ja ihmisarvoinen elämä. Yhteiskunnassa luodaan vankka tietoisuus kestävä kehitykseen johtavista toimenpiteistä ja prosesseista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto edistää pohjoismaista yhteistyötä korkean työllisyysasteen, kestäväen kasvun ja paremman kilpailukyvyn hyväksi. Varovaisuusperiaate⁴, saastuttaja maksaa -periaate⁵, tuottajavastuu sekä korvaamisperiaate⁶ ohjaavat työtä. Lisäksi ulkoiset kustannukset on sisällytettävä tuotteiden hintaan entistä suuremmassa määrin. Alkuperäiskansoilla on erityinen asema kestäväen kehityksen aikaansaamisessa. Nämä tavoitteet ja periaatteet sisällytetään edelleenkin eri ministerineuvostojen työhön ja tärkeisiin kansainvälisiin yhteyksiin.

2. Pohjoismainen hyvinvointimalli

Kestävä kehitys ja pohjoismaisen hyvinvointimallin kehitys kulkevat käsi kädessä. Pohjoismaat ovat onnistuneet merkittäväällä tavalla yhdistämään kunnianhimoiset ympäristötavoitteet, korkean tulotason, talouskasvun, vakaan makrotalouden ja sosiaalisen hyvinvoinnin. Sosiaalinen yhtenäisyys, kansanterveys, toimiva sosiaalivakuutus, hyvä työympäristö, palkkoja ja työsuhte-ehtoja säätelevät sopimukset, sosiaalipalvelut, terveyden- ja sairaanhoito, korkea työmarkkinoille osallistumisen aste ja ympäristönsuojelu vievät eteenpäin kehitystä, elämänlaatua ja turvallisuutta. Pohjoismaisen hyvinvointimallin perusta on yhteisessä poliittisessa tahtotilassa, mikä on vahvistanut yhteiskunnan yhtenäisyyttä. Pohjoismaiselle mallille on ominaista hyvinvointi- ja työmarkkinapolitiikan luja keskinäinen yhteys. Vaikka eri Pohjoismaiden hyvinvointijärjestelmät eivät olekaan täysin samanlaisia, yhtäläisyyksiä on kuitenkin niin paljon, että *pohjoismaisesta hyvinvointimallista* on tullut käsite.

Pohjoismaiselle yhteiskuntamallille ovat tunnusomaisia yleiset hyvinvointijärjestelmät. Ydinarvoja ovat kaikkien ihmisten yhtäläiset mahdollisuudet, sosiaalinen solidaarisuus ja turvallisuus sukupuolesta, etnisyydestä, uskonnosta, vakaumuksesta, toimintakyvystä, iästä ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Kyse on sosiaalisista oikeuksista ja periaatteesta, jonka mukaan kaikilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet sosiaali- ja terveyspalveluihin, koulutukseen ja kulttuuriin. Tämä koskee myös huolenpitoa sosiaalisesti ja muuten heikoista yhteiskunnan ryhmistä. Hyvinvointimallin pohjana on monimuotoisuus, jossa kaikki ryhmät osallistetaan yhteiskuntaan. Monimuotoisuudella on tärkeä sija useimmilla strategian alueilla, ja sen on sisällytettävä kestäväen kehityksen työhön. Kaikkien mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan ja sen päätöksentekoon on keskeinen osa pohjoismaista hyvinvointimallia. Tasa-arvoinen yhteiskunta antaa mahdollisuuden hyödyntää kaikkia yhteiskunnan voimavaroja. Tämä puolestaan edistää hyvinvointia.

Pohjoismainen hyvinvointimalli perustuu hyvään hallintoon nojaavalle yhteiskuntarakenteelle, jossa keskeisellä sijalla on sukupolvien välinen luottamus. Väestönkehityksen tuleva muutos, ennen kaikkea väestön ikääntyminen, on avainhaaste. Yksi tärkeimpiä haasteita tulee olemaan työkykyisen väestön osallistaminen työelämään aikaisempaa suuremmassa määrin. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että maahanmuuttajaväestö on kotoutettava paremmin yhteiskuntaan ja työelämään. Siirtymävaihetta koulusta työelämään on lyhennettävä ja parannettava mahdollisuuksia työuran pidentämiseen.

Terve väestö on kestäväen hyvinvointimallin edellytys. Yhteiskunnalliset ja demografiset haasteet pakottavat vahvistamaan panostuksia kansanterveyteen, muun muassa ehkäisemään

⁴ **Varovaisuusperiaate:** Jos on olemassa vakavan tai peruuttamattoman vahingon uhka, tieteellisten todisteiden puutetta ei saa käyttää verukkeena sille, että lykätään ympäristön pilaantumista estävien kustannustehokkaiden toimenpiteiden toteuttamista.

⁵ **Saastuttaja maksaa -periaate, ns. polluter pays principle – PPP:** Saastuttaja maksaa saastumisesta aiheutuneet kustannukset.

⁶ **Korvaamisperiaate:** Jos kahdesta tuotteesta toinen on ympäristön kannalta parempi kuin toinen, on valittava parempi tuote. Jos siis tuotteelle on olemassa ympäristön kannalta parempi korvaava tuote, on valittava se.

pitkäaikaissairauksia ja tapaturmia. Myös aktiivisen ikääntymisen edistämiseen on panostettava, niin että yhä useammat voivat säilyttää toimintakykynsä ja selviytyä mahdollisimman pitkään omillaan. Hyvä kansanterveys vaikuttaa myönteisesti maiden kilpailukykyyn, kasvuun ja innovointikykyyn.

Suhteellisen vahvasta yhteiskuntataloudellisesta kehityksestä huolimatta myös Pohjoismaissa on köyhyyttä. Suurimmassa köyhyysvaarassa ovat maahanmuuttajat, pitkäaikaistyöttömät, pitkäaikaissairaat, toimintarajoitteiset ja yksinhuoltajaperheet. Nuorten pitkäaikaistyöttömyys on erityisen vakava ongelma, koska näiden nuorten vaarana on pitkäaikainen syrjäytyminen työelämästä ja yhteiskunnasta. Nuorten työllisyyden parantamiseen tähtäävät toimenpiteet ovat sen vuoksi tärkeitä.

Toinen haaste on ihmiskauppa ja muu siihen verrattava ihmisarvoa ja koskemattomuutta loukkaava hyväksikäyttö. Tämän kehityksen pysäyttämiseksi tarvitaan yhteistä osaamista ja ilmiön ymmärtämistä. Tämä edellyttää kansallista, alueellista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Vuoteen 2025 ulottuvat tavoitteet

Pitkän aikavälin kestävä talouskasvu

Pohjoismaiden talouskehitys on vakaata, kestävä ja tervettä. Pohjoismaisen hyvinvointimallin rahoituksen kestävyys varmistetaan väestönkehityksen valossa. Pohjoismaat panostavat kestäväan yhteiskuntasuunnitteluun, joka nojautuu alueellisiin kehitysedellytyksiin.

Työ ja monimuotoisuus

Työllisyysastetta ja työn tarjontaa lisätään Pohjoismaissa. Rakenteellista työttömyyttä alennetaan kiinnittäen erityistä huomiota nuorisotyöttömyyteen. Pohjoismaat lisäävät osallistamista ja monimuotoisuutta yhteiskunnassa ja työelämässä. Turvallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin tasoa parannetaan työelämässä.

Terveys ja sosiaaliturva

Terveyden- ja hyvinvointipolitiikkaa kehitetään, niin että maat säilyttävät sosiaaliset turvaverkkonsa ja ehkäisevät heikkojen ryhmien syrjäytymistä pitäen samalla yllä Pohjoismaiden kilpailukykyä. Laatua ja turvallisuutta vahvistetaan sosiaali- ja terveyssektorilla Koko väestön kansanterveyttä parannetaan. Etusijalla ovat ennaltaehkäisevät toimenpiteet.

Tasa-arvo, demokratia ja ihmisoikeudet

Tasa-arvoa ja sosiaalista yhtenäisyyttä edistetään sukupuolen, etnisyyden, uskonnon, vakaumuksen, toimintakyvyn, iän ja seksuaalisen suuntautumisen suhteen. Ihmisoikeuksien edistämiseksi toteutetaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä esimerkiksi köyhyyden ja ihmiskaupan poistamiseksi.

Kulttuuri

Kulttuurin merkitys ja tehtävä selvitetään ja niitä vahvistetaan Pohjoismaiden kestäväan kehityksen hyväksi tehtävässä työssä.

3. Elinvoimaiset ekosysteemit

Maapallon ekosysteemit tarjoavat ihmiskunnalle monia elintärkeitä tuotteita ja palveluja, jotka antavat mahdollisuuden jatkaa kestävä ja vihreä kasvu ja ihmisten hyvinvointia. Esimerkkejä tällaisista ekosysteemipalveluista⁷ ovat elintarvikkeet ja muut biologiset raaka-

⁷ **Ekosysteemipalvelu**-käsitteen lähtökohtana ovat ihmisen tarpeet ja hyvinvointi, ja se käsittää ekosysteemien tuottamat tavarat ja palvelut. Ekosysteemi on kasvien, eläinten ja mikro-organismien muodostama toiminnallinen

aineet, juomavesi, luonnollinen vedenpuhdistus, ilmaston säätely, hiilidioksidin talteenotto sekä luonnollinen suoja luonnononnettomuuksilta ja saastumiselta. Tutkimusten mukaan monien ekosysteemipalvelujen tila on heikentynyt merkittävästi. Tämä vaarantaa kansainvälisen yhteisön mahdollisuudet saavuttaa YK:n vuosituhattavoitteet ja vaikuttaa huomattavasti myös teollisuuteen ja ihmisten hyvinvointiin.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on käynnistänyt erityisesti Pohjoismaihin keskittyvän tutkimuksen⁸ (2011–2012), jonka pohjana on kansainvälinen raportti "The Economics of Ecosystems & Biodiversity" (Ekosysteemien ja luonnon monimuotoisuuden taloudellinen arvo, TEEB). Se tuo selkeästi esille luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen häviämisen kustannukset verrattuna niiden säilyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tutkimuksessa korostetaan, että on tärkeää hinnoitella ekosysteemipalvelut ja luonnonvarat oikein ja sisällyttää nämä kustannukset kansalliseen tilinpitoon ja päätöksentekopohjaan.

Vaikka Pohjoismaita pidetäänkin sekä uusiutuvien että uusiutumattomien luonnonvarojen kestävästi käytön edelläkävijöinä, meillä on paljon parantamisen varaa. Yksi avainhaaste on kehittää kestäviä toimintamuotoja Pohjoismaiden erilaisiin luonnon- ja ilmasto-oloihin ja vastata samalla maailman kasvavan väestön kysyntään. Pohjoismaiden suurimpia ekosysteemihaasteita ovat saastumisen ja lyhytnäköisen hallinnan aiheuttama maan ja metsän huonontuminen ja maalta lähtöisin olevien päästöjen aiheuttama meriympäristön huonontuminen.

Meriympäristön ja rannikkoalueiden saastumisen ehkäisemiseksi on tärkeää kohdistaa toimenpiteet päästölähteisiin. Esimerkiksi Itämeri, joka on lähes suljettu, matala ja kylmä murtovesiallas, on erittäin haavoittuva. Rannikkovaltioiden inhimillisestä toiminnasta aiheutuva kuormitus vaikuttaa siihen mitä suurimmassa määrin. Vakavin ongelma on rehevöityminen. Lisäksi Itämerestä on mitattu korkeita haitallisten aineiden, muun muassa raskasmetallien, pitoisuuksia. Myös koko ajan voimakkaasti lisääntyvät öljyn ja kemikaalien kuljetukset erityisesti Suomenlahdella lisäävät öljy- ja kemikaalivahinkojen riskiä. Arktisella alueella harjoitettava toiminta sekä siihen liittyvä laivaliikenteen ja öljyn- ja kaasunkuljetusten kasvu lisäävät Pohjois-Atlantin ympäristöriskejä. Sen vuoksi on syytä priorisoida voimakkaasti turvallisuus- ja valmiuspoliittista yhteistyötä.

Vuoteen 2025 ulottuvat tavoitteet

Kestävä luonnonvarojen hallinta

Pohjoismaiden luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan, niin että ekosysteemit säilyvät vahvoina ja tuottavat vastedeskin välttämättömiä ekosysteemipalveluja hyvinvoinnin luomiseksi. Tietämystä ekosysteemipalvelujen arvosta vahvistetaan. Tämä voi auttaa kehittämään ohjauskeinoja, jotka puolestaan voivat kannustaa luonnon monimuotoisuuden kestävästi käyttöön ja säilyttämiseen.

Merien ekosysteemit

kokonaisuus, jonka osat ovat vuorovaikutuksessa sekä keskenään että elottoman ympäristön kanssa. Ekosysteemipalvelut sekoitetaan joskus luonnon monimuotoisuuteen eli biodiversiteettiin. Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan maapallon kaikkien elollisten lajien rikkautta eli sekä lajien sisäistä että lajien ja ekosysteemien välistä vaihtelua. Lajien runsaus eli luonnon monimuotoisuus ei ole sama asia kuin ekosysteemipalvelu. Luonnon monimuotoisuus on pikemminkin ekosysteemipalvelujen edellytys. Ekosysteemipalvelut puolestaan edistävät luonnon monimuotoisuutta.

⁸ <http://www.ieep.eu/work-areas/biodiversity/valuing-biodiversity-and-ecosystem-services/2011/02/initiating-a-teeb-assessment-for-the-nordic-countries>

Pohjoismaiden merialueiden ekologisen tilan tulee olla hyvä ja alueita tulee käyttää kestävällä tavalla. Pohjoismaiden merialueiden hallinnan pohjana on tieto ja ekosysteemiin perustuva lähestymistapa. Itämeren rehevöityminen vähenee ja Itämeren ympäristön ja vesialueiden ekologinen tila kohenee.

Maaekosysteemit

Pohjoismaiden maaekosysteemien ekologinen tila on hyvä. Ekosysteemien suojelu ja kestävä käyttö ovat tasapainossa. Kestävä metsätalous varmistetaan suojelun ja hallinnan avulla. Metsien monipuolisiin tehtäviin ja ekosysteempalveluihin kiinnitetään huomiota.

Ilmanlaatu

Ilman epäpuhtauksien ympäristölle ja ihmisille aiheuttamia haittoja vähennetään. Epäpuhtaudet ovat sallittujen raja-arvojen ja kansainvälisten ilmanlaatuvaatimusten rajoissa eivätkä ylitä luonnon sietokykyä. Ilman epäpuhtauksien ja ilmastonmuutoksen välisestä yhteydestä hankitaan lisää tietoa.

4. Muuttunut ilmasto

Ilmastonmuutos on suuri haaste, joka on jo vaikuttanut merkittävästi ihmisiin ja ympäristöön. Yhdistyneiden kansakuntien ilmastopaneeli (IPCC) laskee hiilidioksidin (CO₂) pitoisuuden ilmakehässä kaksinkertaistuneen esiteollisesta ajasta. Tämän puolestaan arvioidaan kohottavan maapallon keskilämpötilaa 1,1–6,4 celsiusastetta seuraavien sadan vuoden aikana.

Ilmastonmuutoksen oletetaan aiheuttavan suuria taloudellisia ja inhimillisiä seurauksia, muun muassa kuivuutta joillakin alueilla, merenpinnan kohoamista, helteiden ja myrskyjen yleistymistä sekä merien happamoitumista. Luonnollisten ekosysteemien häiriintymisen ja luonnon monimuotoisuuden kiihtyvän köyhtymisen vaara on merkittävä, ja se johtaa monien ihmisten hyvinvoinnin heikkenemiseen. Pohjoismaissa ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat suurimmat arktisella alueella, joka on erityisen herkkä.

Ilmastonmuutos vaikuttaa voimakkaasti merien ekosysteemeihin ja luonnonvaroihin. Haasteita pahentaa ilmastonmuutoksesta johtuva merien happamoituminen, jota monet tutkijat pitävät merien ekosysteemien suurimpana uhkana. Kalakantojen muuttuvat vaelluskuviot voivat aiheuttaa taloudellisia, poliittisia ja hallinnollisia ongelmia. Tämä puolestaan edellyttää entistä vahvempaa alueellista yhteistyötä. Muuttunut ilmasto vaikuttaa kielteisesti myös kaupunkiin ja infrastruktuuriin, kun esimerkiksi voimakkaat rankkasateet ja muut tulevaisuudessa arvattavasti yhä yleisemmäksi käyvät äärimmäiset sääilmiöt vaurioittavat niitä.

Pohjoismailla on tärkeä tehtävä kansainvälisten ilmastoneuvottelujen vauhdittajina. Tavoitteena on rajoittaa maapallon lämpötilan kohoaminen kahteen celsiusasteeseen esiteolliselta tasolta, jotta välttyttäisiin maapallon lämpenemisen pahimmilta haittavaikutuksilta. Tämä kunnianhimoinen ilmastotavoite vaatii mittavia ja välittömiä toimenpiteitä kaikissa maissa.

On välttämätöntä irrottaa toisistaan fossiilisten polttoaineiden käyttö ja talouskasvu. Lisäksi yhteiskunnat ja kaupungit on sopeutettava ilmastonmuutoksen jo meneillään oleviin ja odotettavissa oleviin vaikutuksiin. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää viljelymenetelmien ja maankäytön muutoksia ja muun muassa sellaisten viljelykasvien ja puulajien kehittämistä, jotka ovat vastustuskykyisiä maa- ja metsätalouden uudentyyppisille taudinaiheuttajille.

Sopeutumisstrategioissa ja ilmastonmuutoksen lieventämisessä ei kuitenkaan ole kyse vain tekniikasta. On otettava huomioon myös sosiaalinen ulottuvuus ja sukupuolinäkökulma, silloin

kun se on aiheellista. Näin sopeutumistoimenpiteitä voidaan tehostaa ja tukea paremmin ilmastonmuutoksen lieventämiseksi ja kestäväen kehityksen edistämiseksi tehtävää työtä.

Energiankäytön tehostaminen esimerkiksi liikenteessä⁹, asumisessa ja rakentamisessa, tuotekehittely ja uusiutuvan energian osuuden lisääminen ovat esimerkkejä tärkeistä toimenpiteistä, joilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä. Fossiilisilla energianlähteillä on todennäköisesti kuitenkin suuri merkitys myös tulevaisuudessa. Sen vuoksi on välttämätöntä tukea toimenpiteitä, jotka auttavat vähentämään fossiilisten energianlähteiden käyttöä ja kasvihuonekaasupäästöjä myös Pohjoismaiden ulkopuolella. Toimenpiteitä, joilla pyritään sopeutumaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, on tuettava myös haavoittuvissa ja vähemmän kehittyneissä maissa. Uusien teknisten ja sosiaalisten innovaatioiden tarve voi synnyttää Pohjoismaiden elinkeinoelämälle myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Vuoteen 2025 ulottuvat tavoitteet

Energia

Pohjoismaista energiahuoltoa kehitetään kestävämmällä tavalla. Lisätään Pohjoismaiden panostuksia uudistuvaan energiaan ja energiankäytön tehostamiseen. Talouskasvu irrotetaan uudistumattoman energian kulutuksesta. Lisätään kulutusjousto Pohjoismaiden sähkömarkkinoilla.

Ilmasto

Pohjoismaat toimivat sen puolesta, että viimeistään vuonna 2015 saadaan aikaan maailmanlaajuinen ilmastopöimus, joka tulee voimaan vuonna 2020. Kaikkia maita velvoittavalla sopimuksella rajoitetaan maapallon lämpeneminen korkeintaan kahteen celsiusasteeseen. Pohjoismaat pyrkivät sisällyttämään ympäristön ja ilmaston kehitysyhteistyöhön sekä hyvinvointi- ja työllisyysnäkökulmat ilmastotyöhön.

5. Maapallon luonnonvarojen kestävä käyttö

Talouskasvu on luonut edellytykset suurelle aineelliselle hyvinvoinnille. Kasvu synnyttää myös uusia sosiaalisia ja ympäristöhaasteita. Kestämätön ja kasvava kulutus kumoaa tehokkaalla ympäristötekniikalla saavutetun ympäristöhyödyn monilla alueilla. Ongelmat johtuvat usein elämäntyylistä ennen kaikkea rikkaissa osissa maailmaa, joissa kotitalouksien kulutuksen osuus ympäristövaikutuksista on noin puolet.

Rio de Janeirossa vuonna 2012 pidetyssä kestäväen kehityksen kansainvälisessä Rio+20-konferenssissa päätettiin maailmanlaajuisesta 10-vuotisesta kestäväen kulutuksen ja tuotannon puiteohjelmasta. Sen rooli on tärkeä jatkettaessa tämän alueen työtä. Lisäksi päätettiin ryhtyä laatimaan maailmanlaajuisia kestävyystavoitteita, joissa tärkeitä teema-alueita tulevat oletettavasti olemaan luonnonvarat ja kestävä kulutus ja tuotanto. Rio+20 päätti myös kehittää mittareita, joilla täydennetään bruttokansantuotetta kehityksen mittarina.

Vaikka Pohjoismaat ovatkin vahvistaneet ympäristöpanostuksiaan esimerkiksi lainsäädännön, taloudellisten ohjauskeinojen, ympäristömerkintöjen ja tehokkaamman ympäristötekniikan avulla, niiden ekologinen jalanjälki on kokonaisuudessaan kasvanut. Tilanne on sama Pohjoismaiden ulkopuolella. Ympäristöön vaikuttavat erityisesti elintarvikkeet, asuminen ja liikenne, sillä ne kuluttavat runsaasti energia- ja vesivaroja. Pohjoismaiden on vähennettävä

⁹ Liikennesektorin on tärkeä, mutta koska se ei ole erillinen yhteistyöalue Pohjoismaiden ministerineuvostossa, liikennesektorin vastuuta siirtymisestä kestäväen kehitykseen ei käsitellä suoraan tässä strategiassa.

tavaroiden ja palvelujen kestävämpään kulutukseen ja tuotantoon liittyviä ekologisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja.

Elintarvikkeiden ympäristökuormitus, joka aiheutuu muun muassa eläintenpidosta, kuljetuksista ja elintarvikeketjun hävikistä, vaihtelee tuotteen mukaan, ja se voi vaikuttaa myös elintarviketurvallisuuteen ja eläinten terveyteen. Kestävät ruokailutottumukset tarkoittavat sitä, että otetaan huomioon useita eri näkökulmia. Valitaan esimerkiksi elintarvikkeita, joiden kielteinen ympäristövaikutus on mahdollisimman vähäinen ja jotka sen lisäksi edistävät sosiaalista kehitystä ja kansanterveyttä. On siis syötävä turvallista ja ravitsevaa ruokaa, joka vähentää ylipainoa, lihavuutta tai muita elämäntapasairauksia. Myös tuotannon on oltava kestävä.

Asumisen kysyntään ja valintaan vaikuttaa se, että yhden hengen talouksien määrä ja asumispinta-ala kasvavat Pohjoismaissa. Kestävä asuminen edellyttää, että energiaa ja muita luonnonvaroja käytetään tehokkaasti. Tähän sisältyvät myös terveydelliset ja yksityistaloudelliset näkökohdat, turvallisuus ja saavutettavuus. Kestävä asuminen edellyttää lisäksi työpaikkojen, kauppojen ja jätteenkeräyspisteiden läheisyyttä, kattavaa joukkoliikennettä, kävely- ja pyörätieverkkoa ja muita seikkoja, joista kuluttajat ovat riippuvaisia arkielämässään ja jotka vaikuttavat heidän mahdollisuuksiinsa tehdä kestäviä valintoja.

Vihreän kasvun edistämiseksi on tärkeää resurssitehokkuuden parantaminen, varovaisuus ehtyvien luonnonvarojen käytössä ja uudenlainen näkemys jäteongelman ratkaisemisesta. Jäte on nähtävä enemmänkin arvokkaana raaka-aineena, ja ympäristömyrkyjä sisältävä jäte on poistettava kierrosta. Tuotannon, tuotteiden ja jätteen ympäristövaikutukset on minimoitava elinkaariajattelun näkökulmasta.

Kun Pohjoismaat toimivat yhdessä, vihreän kasvun panostusten massa kasvaa, markkinat laajenevat ja toimenpiteillä on suurempi poliittinen vaikuttavuus meneillään olevissa kansainvälisissä prosesseissa. Julkiset, yksityiset ja yksittäiset kuluttajat vaikuttavat tarjontaan kysynnällään ja edistävät näin kestävien tuotteiden ja palvelujen tarjontaa. Julkisella sektorilla on strateginen tehtävä kestävien tuotteiden ja palvelujen tilaajana. Myös elinkeinoelämällä on tärkeä tehtävä, joka liittyy muun muassa ympäristö- ja sosiaalisia seikkoja koskevaan yhteistyöhön toimitusketjun kanssa, yrityksen yhteiskuntavastuuseen (CSR) ja ympäristömerkintään.

Vuoteen 2025 ulottuvat tavoitteet

Kestävä kulutus ja tuotanto

Pohjoismaat korvaavat kestävämpään kulutuskulttuurin kestävämmällä kierrätyskulttuurilla, joka perustuu ympäristömyönteiseen tuotantoon ja kulutukseen. Kestävä kulutus ja tuotantoa lisätään lainsäädännön, taloudellisten ohjaukeinojen, tiedotuksen ja koulutuksen avulla sekä infrastruktuuritoimenpiteillä, jotka helpottavat kuluttajien kestävä käyttöäytymistä. Pohjoismaiseen ympäristömerkintäjärjestelmä Joutsenmerkkiin liittyvää työtä kehitetään ja vahvistetaan. Kestäviin tekniisiin normeihin ja standardeihin, muun muassa julkisiin hankintastandardeihin, liittyvää pohjoismaista yhteistyötä lisätään. Pohjoismaiden ministerineuvosto ja sen sihteeristö ovat sisällyttäneet kestävyysnäkökulman omaan toimintaansa.

Resurssitehokkuus ja jäte

Pohjoismaat irrottavat kestävämpään luonnonvarojen käytön talouskasvusta lisäämällä resurssitehokkuutta, kierrätystä ja kestävä jätteenhoitoa. Tuotannon, tavaroiden ja jätteen kielteiset ympäristövaikutukset on minimoitu elinkaarinäkökulmasta (siis myös muissa maissa). Jätteen synnyn ehkäisyä ja jätteen hyötykäyttöä tehostetaan ja jätteeseen suhtaudutaan

entistä selkeämmin arvokkaana raaka-aineena. Uusien yhteisten tekniikoiden ja menetelmien kehittäminen edistää kestävämpää jätteenkäsittelyä Pohjoismaissa.

6. Koulutus, tutkimus ja innovaatiot

Hyvät koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden edellytykset ovat tärkeä osa kestävää taloutta. Asennemuutos ja yksilöiden, yritysten ja organisaatioiden käyttäytymisen muuttaminen edellyttävät kestävää kehitystä koskevan tiedon lisäämistä. Kestävän kehityksen tuleviin haasteisiin ei löydetä ratkaisuja ilman tietoa. Tieto ja uudet tekniikat, mutta myös kyky hyödyntää ihmisten osaamista, ovat Pohjoismaiden kilpailukyvyyn peruskiviä, ja ne ovat auttaneet yrityksiä kansainväliseen menestykseen.

Viranomaisten mahdollisuudet hinnoitella ja säädellä ympäristölle haitallisten aineiden päästöjä ovat keskeinen edellytys ympäristömyönteisempien tekniikkojen kehittämiseksi. Tällaiset mahdollisuudet lisäävät tutkimuksen ja kehityksen potentiaalista kannattavuutta.

Tutkimus- ja innovaatioympäristöt on saatava mukaan investointien kautta, ja koko väestöllä on oltava yhtäläiset mahdollisuudet osaamisen parantamiseen ja laadukkaaseen koulutukseen. Tutkimus- ja innovaatioalan tasot tulevat vaihtelevaan eri Pohjoismaissa. Kestävää kehitystä koskevalle koulutukselle asetettavien tavoitteiden lähtökohtana on oltava oma kulttuuri ja paikalliset sosiaaliset, taloudelliset ja ekologiset olosuhteet. Tutkimus- ja innovaatioympäristöt on saatava liikkeelle, jotta ne ryhtyisivät käsittelemään maapallon luonnonvarojen kannalta erityisen tärkeitä ongelmia.

Vuoteen 2025 ulottuvat tavoitteet

Koulutus

Tietämys kestävästä kehityksestä sisällytetään opetukseen kaikilla tasoilla. Useimmat pohjoismaiset nuoret saavat koulutuksen, joka antaa heille elinkeinoelämän kaipaamaa osaamista.

Tutkimus

Kestävän kehityksen tueksi käynnistetään monitieteisiä pohjoismaisia tutkimus- ja koulutuspanostuksia. Tämä tapahtuu vuorovaikutuksessa vastaavien kansallisten ja eurooppalaisten aloitteiden kanssa esimerkiksi biotalouden alueella. Kestävän kehityksen, hyvinvoinnin ja terveyden tutkimukseen ja koulutukseen liittyvää pohjoismaista yhteistyötä lisätään. Tieteellisiä tuloksia käytetään entistä suuremmissa määrin päätöksentekopohjana politiikan muotoilussa.

Innovaatiot

Pohjoismaat ovat edelläkävijäalue ympäristötekniikoiden ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämisessä vihreän kasvun ja kestävä kehityksen tueksi. Energiatekniikoiden testaukseen ja kehittämiseen liittyvää pohjoismaista yhteistyötä kehitetään ja selvitetään yhteispohjoismaisten testaus- ja esittelylaitosten mahdollisuuksia. Kestävien sijoitusten ja yritysten rahoitusta koordinoidaan ja vahvistetaan.

7. Jalkautus, toteutus ja seuranta

Kestävyden näkökulma on sisällytettävä kaikkeen Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävään työhön. Strategia luo pohjan Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävä kehityksen budjetille ja pitkän aikavälin työlle kestävä kehityksen parissa.

Yhteistyöministerieillä on pääministereihin nähden koordinoiva ja avustava rooli ja siten yleisvastuu strategian toteutuksen koordinoinnista. Yhteistyöministerieillä on vastuu tiedotuksesta, raportoinnista sekä strategian arvioinnista ja tarkistuksesta. Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävä kehityksen asiantuntijaryhmä avustaa yhteistyöministereitä kestävä kehityksen työssä.

Strategia toteutus tapahtuu ministerineuvoston eri yhteistyöalueilla. Strategian tavoitteet sisällytetään eri ministerineuvostojen sektoriohjelmiin ja muunnetaan konkreettisiksi toimenpiteiksi, joiden tavoitteet ovat mitattavissa. Ministerineuvostot organisoivat itse koordinoitusti muiden asianomaisten sektoreiden kanssa strategian toteutuksen, tutkivat toteutuksen edistymistä ja osallistuvat toteutuksen raportointiin ja arviointiin. Kestävä kehitystä edistetään myös yhteistyössä pohjoismaisten laitosten ja yhteistyöelinten kanssa.

Strategian toteutus Pohjoismaiden ministerineuvostossa rahoitetaan Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetista. Asianomaiset ministerineuvostot vastaavat oman sektoribudjettinsa puitteissa toteutuksen rahoituksesta kiinnittäen erityistä huomiota strategian tavoitteisiin ja painopistealueisiin.

Yhteistyöministerien kestävä kehityksen määräraha käytetään aloitteisiin, jotka tukevat pohjoismaisen kestävä kehityksen strategian täytäntöönpanoa. Aloitteet täyttävät pohjoismaisen hyödyn vaatimuksen, ovat sektorienvälisiä ja innovatiivisia ja sisältävät kestävä kehityksen kolme ulottuvuutta. Kestävä kehityksen määrärahalta vahvistetaan myös tiedotusta ministerineuvoston kestävä kehityksen työstä, mukaan lukien kestävä kehityksen pohjoismaisten mittareiden käyttö. Toiminta kohdistuu sekä Pohjoismaihin, lähialueisiin että muualle maailmaan. Pohjoismaiden ministerineuvosto seuraa ja panee täytäntöön myös Rio+20-konferenssin tuloksia.

Sektorienvälistä yhteistyötä tuetaan ministerineuvostossa muun muassa edistämällä sektorienvälistä vuoropuhelua ja kokemustenvaihtoa strategiasta ja sen tavoitteista sekä niiden merkityksestä kullekin sektorille. Kullekin sektorille nimetään erityiset kestävä kehityksen yhteyshenkilöt tarkoituksena helpottaa viestintää ministerineuvoston koko organisaatiossa ja jalkauttaa kestävyysasiat johdonmukaisemmin toimintaan. Lisäksi harkitaan uusien arviointi-, raportointi- ja viestintävälineiden kehittämistä kestävään kehitykseen liittyvän toiminnan tuloksia varten.

Pohjoismaisia kestävä kehityksen mittareita päivitetään jatkuvasti. Lisäksi laaditaan vuotuiset mittariraportit, niin että raportoitaessa kestävä kehityksen strategian täytäntöönpanosta voidaan seurata Pohjoismaissa tapahtuvaa kehitystä.

HUOM! Eri painopistealueita täydennetään mittareilla syksyn 2012 aikana.